

”Pafos. Ilman sinua en olisi tässä. Kiitos.”

[Tekstistä nro 12]

Sisällys

1.	Johdanto	3
1.1.	Tutkimuskysymykset.....	3
1.2.	Tutkimuksen tavoite	4
1.3.	Rajaukset.....	4
1.4.	Tutkimusmenetelmät	4
2.	Pafos - kukoistusseminaari.....	5
3.	Tutkimuksen tulokset.....	5
3.1.	Stipendiaattien nykyinen elämäntilanne	6
3.2.	Stipendiaatin suhde omaan Pafos-kokemukseensa	6
3.3.	Yleinen vaikutelma Pafoksesta.....	7
3.3.1.	Ilmapiiri ja ihmiset	8
3.3.2.	Olotila.....	9
3.3.3.	Muutoksia Pafoksella.....	9
3.4.	Pafos inhimillisen kasvun ympäristönä.....	10
3.4.1.	Reflektio ja ajattelu.....	11
3.4.2.	Elämänasenne ja energia	13
3.4.3.	Ihmissuhteet ja vuorovaikutus.....	14
3.5.	Pafos ja työelämä	16
3.5.1.	Ammatillinen kehittyminen	16
3.5.2.	Yrittäjyys.....	17
4.	Yhteenveto	19
5.	Tutkimuksen luotettavuus.....	20
6.	Lopuksi	21

1. Johdanto

Filosofi Esa Saarisen Pafos Tulenkantajat-seminaari juhli kesällä 10. juhlavuottaan. Samalla heinäkuussa järjestetty seminaari oli kaikkiaan 40. Pafos. Tulenkantajat on toinen Esa Saarisen vuosittaisista Pafos-seminaareista, Pafos Classic järjestetään syksyisin. Juhlavuoden kruunasi Esa Saarisen heinäkuinen 60-vuotispäivä.

Juhlavuoden kunniaksi selvitimme, mitä Tulenkantajat-alumneille kuuluu, ja miten he kokevat Pafoksen vaikutuksen elämässään nyt kun seminaariviikosta on ehtinyt kulua aikaa. Tutkimuksessa keskityttiin tulenkantajiin, jotka ovat saaneet Teknologiateollisuuden 100-vuotissäätiöltä aikoinaan apurahan matkallelähtöön. Käytännössä nämä tulenkantajat ovat olleet perus- tai jatko-opiskelijoita teknillisessä korkeakoulussa tai taideteollisessa korkeakoulussa, myöhemmin Aalto-yliopistossa, osallistuessaan ensimmäistä kertaa Pafokselle. Ensimmäiset Pafos-stipendiaatit ovat tällä hetkellä pääosin kolmikymppisiä, työelämässä alkuun päässeitä tulevaisuuden tekijöitä. Viimeisimmistä stipendiaateista suurimmalta osalta on vielä opinnot kesken.

Kaikkiaan vuosina 2004–2012 Tulenkantajat-stipendiaatteja on ollut 144. Stipendiaateille rakennettiin internetkysely, jolla pyrittiin selvittämään heidän nykyisiä elämäntilanteitaan ja kokemuksiaan Pafoksesta. Kysymyksiin vastaamisen lisäksi vastaajaa pyydettiin kirjoittamaan omasta Pafos-kokemuksestaan vapaamuotoinen tarina. Internetkyselyyn vastanneista 100 ihmisestä uskomattomat 69 kirjoitti tämän tarinan. Internetkyselyn lisäksi toteutettiin 18 haastattelua. Näiden haastatteluiden tarkoituksena oli päästä hieman pintaa syvemmälle ihmisten Pafos-kokemuksissa.

Oman elämän pohtiminen turvallisessa ympäristössä Kyproksen paahuvan auringon alla on ollut suurimmalle osalle stipendiaateista yksi elämän parhaista viikoista. Pafos on antanut energiaa, uusia näkökulmia, itseluottamusta ja rohkeutta tehdä asioita oman näkemyksen mukaisesti. Pafoksella koetuista asioista on ollut hyötyä niin yksityis- kuin työelämässäkin. Monet ovat saaneet kipinän yrittäjyyteen juuri Pafokselta.

1.1. Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset tässä projektissa olivat:

1. Mitä Tulenkantajat-stipendiaateille kuuluu nykyään?
2. Miten Pafos on vaikuttanut seminaariin osallistuneen stipendiaatin elämään?

Jo ennen aineiston keruuta oletettiin Pafoksen vaikuttavuuden arvioinnin tulemaan olemaan vaikeaa. Ei ole helppoa sanoa, onko tehnyt elämässään jotain erilailla kuin jos ei olisi osallistunut Pafokselle. Pafoksen vaikutusta pyrittiin selvittämään erilaisten teemojen ympärille rakennettujen kysymysten kautta. Näitä teemoja olivat:

- Pafos ajattelun ja reflektion kehittäjänä
- Pafos voimaannuttajana
- Pafos vuorovaikutuksen kehittäjänä
- Pafos työelämän ja yrittäjyyden näkökulmasta

Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin mielikuvaa yleisesti Pafoksen ilmapiiristä ja mukana olleista ihmisistä.

1.2. Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tavoitteena oli saada selkoa Tulenkantajat-stipendiaattien nykyisestä elämäntilanteesta ja heidän näkemyksestään Pafos-seminaarista. Näistä oli tarkoituksena kartoittaa, minkälaisia vaikutuksia Pafos-kokemuksella on ollut stipendiaattien elämässä.

1.3. Rajaukset

Tutkimus rajattiin koskemaan tulenkantajia, jotka ovat opiskeluaikanaan saaneet stipendin Teknologiateollisuuden 100-vuotissäätiöltä kattamaan Pafoksen matkakuluja. Näitä tulenkantajia vuosina 2004–2012 on ollut kaikkiaan 144. Vuotta 2011 ei otettu tutkimukseen mukaan, koska tällöin tuki matkallelähtöön tuli muualta.

1.4. Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin internetkyselynä sekä haastatteluilla. Tulenkantajat saivat linkin kyselyyn sähköpostissa. Aktiivisilla muistutusviesteillä ja lopulta jopa puhelinoitoilla kasaan saatiin 100 vastaajaa, mikä tarkoittaa huimaa 69 % vastausprosenttia. Liitteessä 2 on tutkimuksessa käytetty kyselylomake.

Haastatteluihin valittiin ihmisiä pääosin internetkyselyyn kirjoitettujen tekstien perusteella. Tarkoituksena oli haastatella sellaisia ihmisiä, joilla olisi mahdollisimman paljon kerrottavaa Pafoksen pohdinnoistaan. Tämän takia haastateltavia ei valittu sattumanvaraisesti. Käytettyjä haastattelukysymyksiä löytyy liitteestä 3.

2. Pafos – kukoistusseminaari

Pafos-seminaari on Kyproksella järjestettävä elämänfilosofinen seminaari, jonka luennoitsijana Esa Saarinen toimii. Ensimmäinen Pafos-seminaari järjestettiin vuonna 1995. Pafos on järjestetty jo 41 kertaa ja nykyisin seminaari järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Pafos Classic -seminaari järjestetään lokakuussa ja Tulenkantajat heinäkuussa. Tulenkantajat -seminaaria on järjestetty kesäisin vuodesta 2004 asti. Tulenkantajat-seminaari on noussut etenkin nuoremman polven suosioon, mutta se kerää kuitenkin osallistujia lukiolaisista eläkeläisiin.

Pafos-seminaari kerää yhteen joka kerta 100–130 ihmistä eri elämänalueilta. Joukkoon mahtuu niin opiskelijoita, yrittäjiä, taiteilijoita, toimitusjohtajia, tutkijoita kuin eläkeläisiäkin eri puolilta Suomea. Heterogeenista joukkoa yhdistää yleensä halu jonkinlaiseen oman elämän pohdintaan ja henkiseen kasvuun.

Artikkelin ”The Paphos Seminar. Elevated Reflections on Life as Good Work”¹ mukaan Saarisen luentojen ympärille rakennetun seminaariviikon tarkoituksena on luoda alusta kohottavalle ajattelulle; oivalluksen ympäristö, jossa osallistuja voi pohtia omaa elämäänsä, toimintaansa ja ajatteluaan perusteisiin keskittyneesti. Toisin kuin useat muut koulutusseminaarit, Pafoksen tarkoitus ei ole ”opettaa”, vaan pikemminkin stimuloida ihmisen ajattelua ja tunteita. Tarkoitus ei ole kuitenkaan yrittää saada osallistuja tunteelliseksi, vaan fasilitoida tilannetta siten, että teemaa tukevien tunteiden on mahdollista syntyä. Seminaariluentojen teemat liikkuvat elämän koko kirjossa: ne sivuavat niin yksityis- kuin työelämääkin, ihmissuhteita ja elämänasennetta. Pafos-viikko ei koostu pelkästään Esa Saarisen inspiroivista luennoista vaan tärkeä osa seminaaria on myös se, mitä luentojen ulkopuolella tapahtuu. Esa Saarinen siivittää ihmiset positiiviseen, avoimeen ja arvostavaan mielentilaan, ja ihmisten väliset kohtaamiset keskusteluineen ovat monelle seminaarin mieleenpainuvin osuus.

3. Tutkimuksen tulokset

Internet-kyselyyn vastasi kaikkiaan 100 tulenkantajaa. Näistä 2 ei antanut lupaa vastaustensa hyödyntämiseen tässä tutkimuksessa. Vastaajista 61 oli miehiä, 26 naisia, ja 11 ei saatu selville vastaajan sukupuolta. Jokaiselta Pafos-vuodelta saatiin suhteellisen tasaisesti vastaajia, määrä vaihteli 4 ja 15 välillä. Haastatelluista 9 oli naisia ja 9 miehiä. Jokaiselta Pafos-vuodelta haastateltiin vähintään yhtä tulenkantajaa.

Tutkimuksen tulokset on jaettu viiden pääteeman alle.

---

¹ Saarinen, E. 2012. The Paphos Seminar. Elevated Reflections on Life as Good Work. Teoksessa: Martela, Järvilehto, Kenttä & Korhonen 2013. Esa Saarinen, Elämänfilosofi. Helsinki: Aalto-yliopisto. s. 285-301

- a) Stipendiaattien nykyinen elämäntilanne
- b) Stipendiaattien suhde omaan Pafos-kokemukseensa
- c) Stipendiaattien näkemys Pafos-tilanteesta
- d) Näkemys Pafoksesta ihmisen kehittäjänä
- e) Pafoksen hyödyt työelämässä ja yrittäjyydessä

3.1. Stipendiaattien nykyinen elämäntilanne

Kyselylomakkeessa pyydettiin vastaajia kertomaan nykyisestä elämäntilanteestaan. Vastanneista huomattavan suuri osa ilmoitti opiskelevansa (18) vielä, moni kuitenkin työnsä ohessa. Huomattavan moni toimi yrittäjänä (18). Joukkoon mahtui myös paljon konsultteja (9) ja akateemista uraa tekeviä jatko-opiskelijoita (11) sekä tutkijoita (8). Moni vastanneista ei luokitellut itseään työskentelemään vaan yhdellä alalla, vaan osa oli esimerkiksi jatko-opiskelijoita jotka pyörittivät samalla omaa yritystään.

Tulenkantaja-stipendiaatit vaikuttavat olevan tyytyväisiä tämänhetkiseen elämäänsä. Ensimmäisillä tulenkantajilla elämä pyörii tällä hetkellä jo oman perheen ympärillä.

3.2. Stipendiaatin suhde omaan Pafos-kokemukseensa

Stipendiaatteja haastatellessani ja kyselyn tekstejä lukiessani seurasin, miten ihmiset suhtautuvat itse omaan Pafos-kokemukseensa. Yleisesti ihmiset suhtautuivat hyvin innokkaasti Pafos-teemaan. Kyselyssä kysyttiin stipendiaattien halukkuutta haastatteluun; 40 ilmoitti tulevansa mielellään ja 35 ehkä. Ainoastaan 23 kieltäytyi kyselyssä haastattelusta. Haastatelluista stipendiaateista osa jopa kiitti vuolaasti mahdollisuudesta päästä haastateltavaksi. Vaikka monen oli hankala sanallisesti kuvata kokemustaan, puhdas innokkuus seminaariin paistoi haastatelluista läpi. Myös se, että kyselyn kautta saatiin kerättyä 69 Pafos-tekstiä, kertoo stipendiaattien innokkuudesta muistella omaa Pafos-kokemustaan.

Haastatelluista ja ihmisten teksteistä huomataan, että stipendiaatit käyttävät yllättävän vähän Esan lanseeraamia termejä. Tämä kertoo luultavasti siitä, että Esan tavoite olla ”opettamatta” on onnistunut, eli tarkoituksena on vain aiheuttaa ihmisissä ajattelun liikettä. Osa stipendiaateista oli jopa kehittänyt omia termejään joillekin elämäntilanteille. Esimerkiksi Esan uomaelämä -teema oli kääntynyt yhden stipendiaatin mielessä ”uraantumiseksi”.

Haastattelutilanteet olivat hyvin tunteikkaita. Eräs haastattelemani nainen suorastaan nyhkytti muistellessaan erästä ajatusta, jota oli miettinyt Pafoksella. Yksi mies herkistyi voimakkaasti kertoessaan, kuinka Pafos oli antanut hänelle uusia ystäviä ja uudenlaista innostusta opiskeluun. Haastatteluissa ihmiset tuntuivat virittyvän

samanlaiseen Pafos-olotilaan kuin itse Pafoksella kuvataan olevan. Alun jäykkyys ja jännittyvyys muuttui pikku hiljaa haastattelun edetessä rentoutuneeksi pohdiskeluksi. Monet teemat, joista keskustelimme, eivät liittyneet Pafokseen lainkaan, vaan ihmisten tämänhetkisiin pohdintoihin elämästä yleensä. Ajattelun liikettä eri suuntiin tapahtui siis myös itse haastattelutilanteessa.

Yksi haastateltu tuntui haastattelutilanteessa vähättelevän Pafoksen vaikuttavuutta omassa elämässään. Kun törmäsin häneen myöhemmin, nopeassa sananvaihdossamme huomasin, että hän kokikin Pafoksen vaikuttavuuden hieman suurempana kuin haastattelutilanteessa oli tullut ilmi. Hän oli ehkä haastattelun jälkeen alkanut muistella omaa kokemustaan ja löytänyt siitä enemmän kuin mitä oli kertonut haastattelussa.

Kaikki haastatellut lähtivät hyvin virittyneinä, innokkaina ja kiitollisina pois haastattelutilanteesta. Lähes kaikki pohtivat haastattelun lopuksi, että voisivat osallistua piakkoin uudelleen Pafokselle.

3.3. Yleinen vaikutelma Pafoksesta

Heinäkuista viikkoa Välimeren helteessä pidetään yleisesti erittäin tehokkaana lomaviikkona, jossa on päässyt hyvin irti arkikuvioista ja normaalista ajattelusta.

Lainauksia stipendiaateilta:

"Pafos on vaan tosi hyvä irrottamaan siitä, mitä on just arki ja se kaikki normaali ajattelu." [Haastattelusta nro 5]

"Pafos on tavoitteettomuudessaan ja hellyydessään tyystin erilainen kokemus kuin mikään muu vastaava koulutustapahtuma tai muu itsensä- ja elämänäsi kehittämiseen tähtäävä suorite. Olen nähnyt ja kokenut useita muita vastaavia seminaareja joilla jokaisella on oma arvonsa, mutta tulenkantajat olen kokenut yhä uniikkina kokemuksena, jollaista ei muualta ole löytynyt." [Tekstistä nro 11]

"Se oli ajattelun ja opintojen kannalta aika merkittävä juttu." [Haastattelusta nro 3]

"Muistan sen jälkeen kun palasi Suomeen, oli aika pöllämystynyt fiilis. Oli todellakin ollut jossakin muussa maailmassa viikon." [Haastattelusta nro 12]

"Pafos on paikka, jossa voi pysähtyä hetkeksi. Asioita voi aina ajatella omasta elämäntilanteesta käsin. Pafoksen opit sopivat niin moniin konteksteihin." [Tekstistä nro 31]

3.3.1. Ilmapiiri ja ihmiset

Ensimmäisiä asioita, joita haastatellut ovat maininneet muistikuvikseen Pafoksesta, ovat olleet siellä olleet ihmiset. Pafokselle on tullut eri-ikäisiä ihmisiä eri aloilta, ja tästä huolimatta Pafoksella on muodostunut uskomattoman hyvä yhteisöllinen ilmapiiri. Pafoksen ilmapiiriä kuvataan esimerkiksi avoimeksi, kunnioittavaksi ja innostavaksi.

”Voimakkaimman vaikutuksen minuun teki Pafoksella se keskinäinen avoimuuden ja kunnioituksen ilmapiiri, joka osallistujien välillä vallitsi. Toisilleen tuntemattomat ihmiset kohtasivat toisensa luottaen siihen, että toinen on upea ihminen. Ja olivat valmiita paljastamaan itsestään uusia puolia sellaisella herkällä rehellisyydellä, joka on harvinaista edes hyvien ystävien välillä.” [Tekstistä nro 15]

Pafoksella on saanut olla oma itsensä ja ihminen on kokenut tullessa hyväksytyksi ilman, että on tarvinnut esittää roolia tai osoittaa olevansa mielenkiintoinen henkilö. Pafoksella keskustelut ovat lähteneet käyntiin suhteellisen vieraiden ihmisten kanssa heti syvälliseltä tasolta, ja osalle on vasta myöhemmin selvinnyt, mitä Pafos-ystävät tekevät esimerkiksi työkseen.

”Se ilmasto on sellainen ja heinäkuu ja kaikki nämä tekijät tuovat sen, että ihmiset ovat eri tavalla virittyneessä tilassa. Siellä tulee hienoja kohtaamisia, kun ihmiset tapaavat ensimmäistä kertaa ja rupeavat suoraan puhumaan elämän oikeasti merkityksellisistä asioista. Eikä siis lähdetä sitä kautta että sä oot Stora Ensolla joku rahoitusjohtaja, se heti tuo sellaisen lokeroinnin, että mun pitää keskustella sun kanssa näin. Vasta myöhemmin on selvinnyt, mitä nämä Pafos-tyypit oikeastaan arjessa tekevätkään.” [Haastattelusta nro 12]

Eräs haastateltu nainen kertoi pelänneensä etukäteen Pafoksen olevan pinnallinen verkostoitumistilaisuus, jossa osallistujien tavoitteena olisi tutustua vain tärkeinä pitämiinsä henkilöihin. Seminaari ei kuitenkaan osoittautunut tällaiseksi, ja sen sijaan haastateltava kuvaili seminaarin ilmapiiriä luottavaiseksi ja osallistujien kokeneensa itsensä hyväksytyiksi. Pafoksella ihmiset kohtaavat toisensa ihmisinä ilman minkäänlaisia aitoja.

”Siellä todella nopeasti tulee sellainen luottavainen ilmapiiri. Ja mun mielestä se oli tosi hienoa, koska siellä oli laidasta laitaan opiskelijoita ja työelämässä olevia, niin sehän voisi olla sellainen potentiaalinen tosi kova verkostoitumispaikka. Ja mä olin pelännyt sitä vähän etukäteen, että se olisi sellaista, että ”mä yritän saada tuon kaveriksi koska se on tosi cool”. Mutta sellaista ei ollut ja mä olin todella yllätynyt siitä. Mä mietin etukäteen, että onko se hirveän raskasta, jos viikko pitää olla sellaisessa verkostoitumistilanteessa. Monet sanoivat, että tuli tosi hyväksyty olo, koska ihmiset eivät tehneet sitä perus metsästysjuttua mitä ne tekevät yleensä sosiaalisissa tilanteissa.” [Haastattelusta nro 15]

Toinen haastateltu naishenkilö kertoi ajatelleensa etukäteen, että ei tulisi toimeen muiden pafoslaisten kanssa, koska ei ollut mielestään tarpeeksi filosofinen. Mutta tämäkin pelko osoittautui aiheettomaksi, hänet oli otettu

mukaan keskusteluihin tasavertaisena jäsenenä ja hänen mielipiteitään oli kuunneltu samalla kiinnostuksella ja arvostuksella kuin muidenkin mielipiteitä. Pafos on paikka, jossa ihmistä kuunnellaan.

3.3.2. Olotila

Stipendiaateilla on ollut Pafoksella hyvä olla. Pafos ei tähtää minkäänlaisiin suoritteisiin, luennoilla Esa ei esitä yllätyskysymyksiä yleisölle eikä ryhmätöitä ole. Ihminen saa olla oma itsensä ja keskusteluihin saa osallistua niin paljon kuin itse haluaa. Stipendiaatit kuvaavat olotilaansa Pafoksella innostuneeksi, virittyneeksi, rentoutuneeksi ja tunteikkaaksi. Jotkut mainitsevat, että heillä on ollut seminaarissa hyvin sinut itsensä kanssa oleva olotila. Seminaariviikon aikana on päässyt lähemmäksi itseään kuin mitä arjessa on päässyt.

”Hyvin tunteikas (olo). Mä sanoisin, että se olisi vähän väärin sanoa että fiilis oli jatkuvasti iloinen. Oli paljon iloa, mutta paljon myös haikeita ja syviä tunteita. Siinä päästään monessa asiassa omien ajatusten kanssa aika syvälle, että ei se sellaista kevyttä oleilua mulle ole ollut. Sanoisin, että sellainen elämänsuokoinen, haikea, iloinen, innostunut.”
[Haastattelusta nro 14]

”Ehkä molemmilla kerroilla sellainen itsensä kanssa hyvissä yhteyksissä oleva olo, koska siihen keskityttiin niin monta tuntia päivässä. Oli aikaa löytää itsensä paremmin ja tietää mitä itse ajattelee. Koko ajan oli sellainen olo, että oli hyvissä väleissä itsensä kanssa. On ollut välillä niin kiire, että ei ole edes tajunnut että ei ole ajatellut omaa ajattelemistaan. Että mitä mä halusinkaan tehdä taas elämässäni. Ei ollut yhtään sellainen yksityksissä oleva fiilis.” [Haastattelusta nro 13]

”Kyllähän ihmiset hymyilivät siellä tosi paljon.” [Haastattelusta nro 5]

3.3.3. Muutoksia Pafoksella

Haastateltavilta kysyttiin, huomasivatko he seminaarin aikana jonkinlaista muutosta itsessään tai muissa osallistujissa. Osa huomasi muutoksen pelkästään muissa osallistujissa, toiset taas pelkästään itsessään. Kaikki huomasivat kuitenkin jonkinlaisen muutoksen tapahtuneen. Pafokselle osallistuneissa on huomattu yleisesti rentoutumista ja vapautumista viikon aikana.

”Mä huomasin, että siellä oli pari tyyppiä, jotka oli ehkä pakotettu sinne, niin ne rentoutuivat siinä puolella välissä viikkoa. Ne olivat tosi epähuuloisia aluksi, ja tulivat vähän pakotettuina niihin keskusteluihin. Ja ne eivät halunneet myöntää että olisivat siinä tilanteessa filosofian ja itsensä tutkimisen takia. Ne selkeästi relasivat siinä keskellä viikkoa. Jopa yksi aviomieskandidaatti jonka anoppi oli pakottanut sinne niin sekin relasi siinä keskellä viikkoa. Ja jopa alkoi puida parisuhdettaan siinä. Ja toisaalta sitten taas ne pahimmat; jotkut tulivat sinne hirveällä agendalla että ” olen miettinyt

näitä aiheita ja olen vienyt tätä ajatusta näin ja näin pitkälle...”, niin nämäkin tyypit relasivat loppua kohden. Kummatkin nämä ääri-laidat relasivat, tuli sellainen yleinen rentoutunut ilmapiiri.” [Haastattelusta nro 15]

Pari haastateltua oli havainnut ihmisten pääsevän eroon tietynlaisesta sosiaalisesta varautuneisuudesta. Pafoksella osallistujat ovat vapautuneet jonkinlaisista sosiaalisista arjen kahleistaan.

”Itsessäni ainakin (huomasi muutoksen). Mutta kyllä muissakin sitä samaa, että jos sinne tultiin jonkinlaisella varauksella, että jos ei ollut tosi ulospäin suuntautunut, tottunut olemaan niissä taistelevissa ryhmissä tai vähän syrjässä tai vastaavaa, niin huomasin että sellainen varauksellisuus hävisi ja päästiin siihen parempaan tunnelmaan. Ja huomattiin, että ei täällä tarviikkaan mitenkään hirveästi yrittääkään mitään kummempaa. Sellaista yleistä muutosta huomasi.” [Haastattelusta nro 17]

No mä en ole hyvä laulaja, mutta vedin karaokea siellä, alkoholilla ei ollut osuutta asiaan, duettona [erään henkilön] kanssa. Vedettiin ”Material Girl” duettona karaokessa. Se ainakin osoittaa jotakin vapautumisesta. [Haastattelusta nro 12]

Ihmisten asenteet ovat muuttuneet viikon aikana positiivisemmiksi, Pafos-viikon loppuksi hymyä ja naurua on ollut ilmassa enemmän kuin sinne tultaessa.

”Kyllä mä veikkaan, että mun Pafos-kämpikselle, se teki sille ihan tosi hyvää. Ja en mä osaa sanoa et minkä asteen valaistuminen ja niin päin pois, mutta ainakin sen jälkeen oli ainakin selkeästi enemmän hymyä. Selkeästi enemmän virtaa.” [Haastattelusta nro 5]

”Yksi nainen mainitsi aluksi että tuli Pafokselle sen takia että hänen miehensä mukaan hän oli todella negatiivinen ihminen. Ja hän oli aluksi aika pessimistinen ja kyyninen. Ja sitten loppuksi hän sitten meni esimerkiksi siellä kujassakin ihan meiningeissä. Ja hän sitten oikein sädehti loppuajan siellä, se oli erikoista huomata. Vaikutti aika positiiviselta tyypiltä loppuksi.” [Haastattelusta nro 11]

3.4. Pafos inhimillisen kasvun ympäristönä

Esan tarkoituksena on saada luennoilla aikaan ajattelun liikettä. Tutkimuksen stipendiaattien kertomusten perusteella Pafoksella juuri ajatus on virrannut ja oivalluksia syntyneet.

”Ajatus koko ajan virtasi siellä.” [Haastattelusta nro 16]

”Henkilökohtaisia oivalluksia tuli luennoilla.” [Haastateltu nro 12]

Eräs haastateltu kertoo esimerkkinä Pafoksen tuottamasta ajatuksen virrasta yhden asian, jota pohti seminaariluennolla:

”Esan luentoajan ajan mä kirjoitin sellaista omaa muistikirjaa mitä mä olen sitten jatkanut välillä. Sellaista ajatuksen virtaa. Siihen on ollut hauska palata ja katsoa minkälaisia asioita jäi miettimään silloin. Yksi sellainen hyvä esimerkki oli se, vieläkin koskettaa kun miettii sitä: Eli mun isän äiti, se oli pahasti dementoitunut, ja varmaan kolme viimeistä vuotta se ei pystynyt sanomaan mitään muuta kuin ”Rakas.” Sitten joskus 2000-luvulla, kun olin just kirjoittanut, niin se ärsytti, miten mummi ei voi sanoa mitään muuta sanaa. Mutta oikeastaan sehän on kaikista tärkein sana. Sitä mä mietin just siellä Pafoksella.” [Haastattelusta nro 16]

Ajattelun virta on siivittänyt ihmisen kehittymään Pafoksella. Tämä kehitys on jaettu tässä luvussa kolmeen ryhmään: 1) Ajatteluprosessien ja reflektion kehittyminen 2) Elämänasenteen ja energian vahvistuminen, 3) Ihmissuhteiden ja vuorovaikutuksen kehittyminen.

Jokaisen teeman alle on koottu kyseiseen teemaan liittyvien kyselyn väittämien vastausten keskiarvot. Kaikki väittämät ovat esillä liitteessä 1.

3.4.1. Reflektio ja ajattelu

Pafos on saanut monet osallistujat pohtimaan enemmän omaa elämäänsä ja ajatteluaan. Moni tulenkantaja mainitsee Pafoksen kehittäneen nimenomaan heidän ajattelun ajatteluaan. Pafos on rohkaissut nimenomaan pohtimaan, miksi itse ajattelee jostakin asiasta juuri tietyllä tavalla.

”Ihmisen ajattelu on niin hyvin pitkälti, että ei ajattele ajatteluaan. Niin se herättää sitä lisää, että mulla se lähti enemmän mukaan. Ei välttämättä kaikilla kuitenkaan. Se vaatii tahtoa se, että sä haluat ajatella ajattelua, koska sehän saattaa olla pelottavaa. Se voi olla tosi pelottavaa, että ei ole välttämättä ihan oikeassa, että onko tämä ihan oikea tapa ajatella. Sen ajattelun ajattelua se kyllä kehitti. Se on tosi hyödyllistä itse kullekin.” [Haastattelusta nro 9]

”Kyllä musta tuntuu, että siellä jotenkin antaa luvan itselleen ajatella vähän eri tavalla, se on ihan hyvä.” [Haastattelusta nro 5]

”Seminaarin tarkoin valittu rakenne ja sijainti kaukana arjesta ovat omiaan kiihottamaan ajattelua ja avaamaan tiukimpiakin ajattelun takalukkoja..” [Tekstistä nro 39]

”Se ei ollut ulkopuolelta annettuna jotain, vaan ennemminkin niin, että oman ajatusprosessin kautta ymmärsi asioita itsestä. Ja ehkä uskalsin antaa itselleni luvan ajatella. Sillä tavalla, että ei pidä ajatella ihan kapeasti, vaan nimenomaan mitkä kaikki tekijät tässä ovat oikeasti mulle tärkeitä. Ei vaan, että mitkä jutut jotkut sanovat, vaan nimenomaan se, että miten itse kokee sen asian.” [Haastattelusta nro 6]

Useat stipendiaatit ovat Pafokselle mennessään olleet mielestään jo hyvin reflektiivisiä ihmisiä. Kuitenkin he kokevat Pafoksen jollakin tavalla kehittäneen heidän pohdintaansa. Eräs haastateltu nainen kuvasi Pafosta

reflektion kehittäjänä insinööritermein: ”reflektiosta tuli laadukkaampaa ja se testattiin käytännössä.” [Haastattelusta nro 14]

”Monet jutut olivat sellaisia, että jos vaikka keskusteluissa jotakin tuli, niin huomasi, että oli käynyt jotkut keskustelut jo itsensä kanssa ja miettinyt aika pitkälle sen ajatuksen. Siellä tuli joitakin uusia heittoja, että musta tuntuu että mä joitakin juttuja avasin uudestaan pohdintaan. Monet jutut olin tavallaan sulkenut, että näin mä ajattelen tästä ja tästä aiheesta, mutta siellä sai taas vähän sellaista liikettä uudestaan käyntiin.” [Haastattelusta nro 15]

Monet mainitsevat Esan käsitteiden helpottaneen asioiden pohtimista. Keskustelukin on käsitteellistämisen kautta helpottunut, ja keskustelun kautta omassa pohdinnassa on ollut mahdollista päästä syvemmälle. Jotkut mainitsevat Pafoksen itsessään avanneen heille ihmissuhteita, joissa on luonnollista keskustella elämää pohdiskelevasti, ja tällä tavalla päästä reflektiossa syvemmälle.

Pari haastateltua tulenkantajaa arvelee Pafoksen toimivan parhaiten sellaisille ihmisille, jotka tarvitsevat jonkinlaisen ”lisenssin” ajattelulle. Esimerkiksi ”teekkarimindsetissä” usein ajatellaan, että vain kovat asiat merkitsevät, ja pehmeisiin asioihin, kuten henkisiin pohdiskeluihin on turhaa käyttää aikaa. Pafos on antanut monelle luvan alkaa käyttää aikaa reflektioon ja moni on Pafoksen myötä ymmärtänyt, että oman elämän pohtiminen on ihan relevanttia puuhaa.

Kyselyn väitteisiin ihmiset ovat vastanneet seuraavasti. (Asteikko: 1=Vahvasti eri mieltä, 2=Eri mieltä, 3=Ei samaa eikä eri mieltä, 4=Samaa mieltä, 5=Vahvasti samaa mieltä)

Väittämä	Keskiarvo
Pohdin Pafoksen seurauksena omaa elämääni enemmän kuin ennen.	4,08
Pafos auttoi minua hahmottamaan paremmin kokonaisuuksia.	3,48
Pafokselle osallistuminen antoi minulle uusia näkökulmia.	4,40
Sain Pafoksella jonkin keskeisen oivalluksen	3,95

Kyselyn vastauksista nähdään, että Pafos on selvästi vaikuttanut stipendiaattien ajatteluun. Pafos on jonkin verran auttanut ihmisiä hahmottamaan kokonaisuuksia. Eniten yksimielisiä tulenkantajat ovat siitä, että Pafos on antanut heille uusia näkökulmia. Moni haastateltu mainitseekin Pafoksen ”laajentaneen” tai ”laventaneen” heidän ajatteluun. Monet ovat saaneet joitakin keskeisiä oivalluksia Pafoksella.

3.4.2. Elämänasenne ja energia

Tulenkantajat mainitsevat palanneensa Pafokselta Suomeen voimaantuneina ja energisinä. Pafos-seminaari on valanut moneen itseluottamusta ja antanut rohkeutta tehdä päätöksiä oman kutsumuksen mukaan, ei siten, miten ympäröivä maailma ehdottaa. Monet ovat rohkaistuneet lähtemään johonkin uuteen seikkailuun mukaan – jotkut ovat vaihtaneet alaa ja jotkut ovat aloittaneet uuden harrastuksen. Suurimmalla osalla mitään suurta konkreettista muutosta ei elämässä ole tapahtunut, mutta jonkinlaista uudenlaista rohkeutta tarttua eteen tuleviin mahdollisuuksiin on syntynyt.

”Muistan kun tulin takaisin sieltä olin jotenkin täynnä energiaa. Juttelin hirveästi kaikkien kanssa ja oli sellainen tosi hyvä fiilis. Jos oikein muistan niin tavallaan sen seurauksena aloin hiomaan enemmän sitä, mikä mulla oli tavallaan se iso päämäärä, jota haluaa tavoitella...” [Haastattelusta nro 2]

”Kolmantena tai neljäntenä vuotena kun hain ja pääsin Pafokselle ja LOR-seminaariin, siinä tapahtui aika iso hyppäys suhteessa siihen miten tärkeäksi ja kokonaisvaltaiseksi se opintokuviokin muuttui sen myötä.” [Haastattelusta nro 3]

”Ehkä sit sen ekan Pafoksen jälkeen, mä olin aloittamassa oikiksessa niin mulla ei ole varmaan ikinä ollut niin kivaa ja tehokasta syksyä kuin silloin oli.” Mä tein molemmista (tutasta ja oikiksesta) vaadittavat opinnot ja se oli tosi vaativaa, mutta en mä kokenut sitä niin raskaaksi vaikka tein niin paljon hommia. Kyllä musta tuntui että Pafos ainakin jollakin tavalla auttoi siihen, että se latasi akun ja auttoi elämänasenteeseen.” [Haastattelusta nro 13]

Haastatellut tulenkantajat kertovat myös konkreettisia esimerkkejä siitä, mihin Pafos on antanut heille rohkeutta.

”Kyllähän se Pafos antoi ihan konkreettisesti mulle uskalluksen hakea pois tutkijan uralta. Ymmärsin, että on muunlaisia asioita jotka kiinnostaa mua ja joissa mä voisin olla parempi. Ennen kaikkea se, että mistä itse innostuu.” [Haastattelusta nro 6]

”Muistan että siellä oli tosi hyvä keskustelu; siinä oli jostain tällaisista seurustelukuvioista puhetta ja se vähän rohkaisi mua sitten yhden keissin suhteen. Että alkoi seurustelu samana kesänä vielä joka kesti sitten kolmisen vuotta. Se on ollut tähän asti pisin seurustelusuhde. Että Pafos jollakin tavalla rohkaisi tekemään jotain asian suhteen.” [Haastattelusta nro 7]

Pari tulenkantajaa mainitsee saaneensa Pafokselta ”asennepankin”. Normaalisessa arjessa Pafos ei juuri näy, mutta epäonnen kohdatessa elämässä Pafoksen ”opit” antavat voimaa päästä epäonnesta yli.

”Ehkä ei voi sanoa että olisi sinänsä muuttunut, mutta ehkä sieltä sai sellaisen ”asennepankin”. Että kun tulee vastoinkäymisiä, niin siihen voi palata. Siitä sai aika ison sellaisen voimavaran tai ”pankin”, mistä ammentaa. Huomaa nimenomaan sen, että aika monessa asiassa on kiinni asenteesta. Se on aika järäsyttävää.” [Haastattelusta nro 14]

Kyselyn väitteisiin ihmiset vastasivat seuraavalla tavalla. (Asteikko: 1=Vahvasti eri mieltä, 2=Eri mieltä, 3=EI samaa eikä eri mieltä, 4=Samaa mieltä, 5=Vahvasti samaa mieltä)

Väittämä	Keskiarvo
Koen, että Pafoksen seurauksena olen ollut yritteliäämpi.	3,71
En pelkää vastoinkäymisiä yhtä paljon kuin ennen Pafosta.	3,45
Pafoksen ansiosta itseluottamukseni on vahvistunut.	3,76
Pafos on tehnyt elämäkatsomuksestani positiivisemmän.	4,02
Pafos on ollut minulle voimaannuttava kokemus.	4,28
Pafos lisäsi minussa uudistavuushenkeä.	3,93
Tartun helpommin elämässäni eteen tuleviin tilaisuuksiin Pafoksen ansiosta.	3,80

Tulenkantajat kokevat eniten, että Pafos on ollut heille voimaannuttava kokemus. Voimakkaasti koetaan myös, että Pafos on tehnyt osallistujan elämäkatsomuksesta positiivisemmän. Heikoiten arvioidaan Pafoksen taipumusta vähentää vastoinkäymisten pelkoa. Tämänkin väitteen kanssa ihmiset ovat kuitenkin enemmän samaa kuin eri mieltä. Pafoksen koetaan myös vahvistaneen ihmisten itseluottamusta, yritteliäisyyttä, uudistavuushenkeä ja rohkeutta tarttua uusiin tilaisuuksiin.

3.4.3. Ihmissuhteet ja vuorovaikutus

Pafos on kehittänyt sinne osallistuneiden stipendiaattien vuorovaikutustaitoja. Stipendiaatit kertovat pyrkivänsä kohtaamaan ihmisiä avoimen hyväksyvällä ja positiivisemmalla asenteella.

"Tulenkantajat-seminaari näytti käytännössä, miten innostavaa ja avointa ryhmässä voi parhaimmillaan olla. Se motivoi parantamaan omaa työympäristöä seminaarissa opituilla keinoilla." [Tekstistä nro 9]

"Pafoksen jälkeen olen pyrkinyt entistä enemmän olemana positiivisempi muita kohtaan ja herättämään heissä kannustavaa vastakaikua." [Tekstistä nro 14]

"Erittäin selvä hyöty on opeista ollut johtamiseen ja ihmisten välisten systeemien huomaamiseen, jolloin oman vaikutuksenkin ymmärtää ja hallitsee paremmin." [Tekstistä nro 36]

Vaikka Pafoksen "opit" rikastavasta vuorovaikutuksesta eivät ehkä ole olleet uusia, moni on tajunnut vasta Pafoksen jälkeen laittaa näitä oppeja käytäntöön, koska Pafos on paikka, jossa niitä on saanut harjoitella. Pafoksella pääsee näkemään, kuinka positiivinen vuorovaikutus rikastaa yhteisön henkeä.

"(Jäi mieleen) se, miten pienet asiat voivat merkitä tosi paljon ja olla kannustavia muita kohtaan. Sen ei tarvii olla kuin joku ystävällinen "Hei!" siivoojalle, mutta kuinka paljon sillä onkaan sitten merkitystä lopulta." [Haastattelusta nro 16]

"Ehkä oppiminen tulee näissä vuorovaikutusasioissa aika paljon kokemuksen kautta. Selvästikin. Niin ehkä tuolla se kiteytyi niin selvästi. Sen toteutetun vuorovaikutuksen kautta huomasi että miksi en tee näin kotipuolellakin. Se ehkä oli viikon isoin anti. Käytännön toteutuksen kautta huomaa vielä paremmin oppimaan miten nämä asiat voi laittaa käytäntöön." [Haastattelusta nro 11]

Monet osallistujat ovat saaneet Pafokselta uusia näkökulmia myös lähimpiin ihmissuhteisiinsa kuten parisuhteeseen.

"Ainakin muistan, että juteltiin [erään osallistujan] kanssa parisuhteista. Se on ollut tällainen mieleenpainuva keskustelu. Jotenkin, että sai sellaisen vanhemman ihmisen näkökulman, niin siitä tuli tosi paljon mielenkiintoisempi kuin mitä omanikäisten kanssa tulisi." [Haastattelusta nro 15]

"Parisuhteemme tyttöystäväni kanssa on Pafoksen jälkeen kehittynyt ja syventynyt. Pafoksen opeista onkin ollut hyötyä sekä startup-yrityksen johtamisessa että parisuhteen syventämisessä." [Tekstistä nro 60]

"Päällimmäisenä on jäänyt siitä viimeisimmästä Pafoksesta ne parisuhdejutut, kaikki siihen liittyvä. Toki paljon työkaluja ja tällaista ajattelutapaa töihin, miten luoda kontaktia uusiin ihmisiin, vanhoihin kollegoihin, totta kai. Mutta ne ovat kuitenkin sellaisia pinnallisempia kontakteja. Syvässä ihmissuhteessa tietyllä tavalla ammentaa siitä vielä enemmän." [Haastattelusta nro 14]

Kyselyn väitteisiin ihmiset ovat vastanneet seuraavasti. (Asteikko: 1=Vahvasti eri mieltä, 2=Eri mieltä, 3=EI samaa eikä eri mieltä, 4=Samaa mieltä, 5=Vahvasti samaa mieltä)

Väittämä	Keskiarvo
Olen avoimempi erilaisille tilanteille ja ihmisille Pafoksen myötä.	4,15
Huomioin toisia ihmisiä paremmin Pafoksen seurauksena.	3,91

Tulenkantajat kokevat voimakkaasti Pafoksen avanneen heitä erilaisten tilanteiden ja ihmisten suhteen. Vastaajat ovat myös samaa mieltä siitä, että he huomioivat toisia ihmisiä paremmin Pafoksen seurauksena.

3.5. Pafos ja työelämä

Edellä mainitut Pafokselta saadut ”opit” ovat heijastuneet monella myös työelämään. Jotkut ovat saaneet kipinän yrittäjyyteen juuri Pafokselta.

3.5.1. Ammatillinen kehittyminen

Monet kokevat kehittyneensä ammatillisesti Pafoksen ansiosta. Tärkeimpinä seikkoina ammatillisessa kehittämisessä nousevat tiimityöskentely- ja johtamistaidot sekä into toteuttaa omia mielenkiinnon kohteitaan.

Työelämässä Pafoksen vaikutus näkyy siinä, että osaa ajatella esimerkiksi johtamista laajemmin ja kokonaisvaltaisemmin, ei sorru yksioikoiseen asioiden näpertelyyn, vaan pyrkii saamaan aikaan todellisia tulospaannuksia. On rohkeampi sekä ajattelussa, että teoissa.” [Tekstistä nro 7]

”Pafos-seminaarin anti oli aivan ehdoton akateemisen kehittymiseni kannalta.” [Tekstistä nro 27]

”Jos nyt mietitään että mähän sain Teknologiateollisuudelta tuen, niin mun mielestä se oli erittäin hyvä investointi, koska kyllähän yhteiskunta oli investoinut aika paljon mun koulutukseen ennen sitä ja täysin tekniseltä pohjalta, niin ton yhden viikon aikana mä koen että mä ymmärsin paljon sellaisia asioita, jotka ovat oikeasti tosi tärkeitä siinä, että sä voit saada teknisen puolen osaamisen jonkinlaiseen hyötykäyttöön.” [Haastattelusta nro 6]

Kun elämästä tekee itselleen nautittavan, myös työelämässä menee hyvin. Pafoksen tuoman rohkaistumisen myötä jotkut ovat vaihtaneet alaa, ja moni on saanut itseluottamusta lisää sen verran että on alkanut nauttia itsensä haastamisesta myös työssään.

”Pafoksen ja muiden seikkojen johdosta olen ehkä oppinut olemaan onnellisempi, joka heijastuu myönteisesti myös työelämään. Kun menee hyvin, on helppo olla sielläkin oma itsensä ja on rohkeutta.” [Tekstistä nro 6]

Kyselyyn Tulenkantajat ovat vastanneet seuraavalla tavalla. (Asteikko: 1=Vahvasti eri mieltä, 2=Eri mieltä, 3=EI samaa eikä eri mieltä, 4=Samaa mieltä, 5=Vahvasti samaa mieltä)

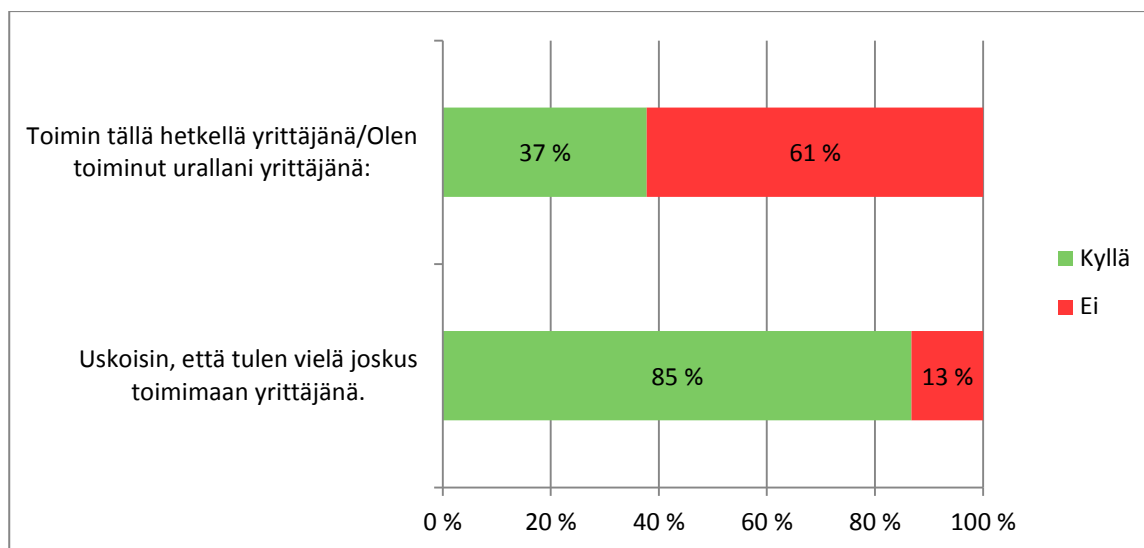
Väittämä	Keskiarvo
Olen hyödyntänyt Pafoksen anteja johtamistilanteissa.	3,83
Olen hyödyntänyt Pafoksen anteja tiimityöskentelytilanteissa.	4,06
Pafoksella koetut asiat ovat olleet tai tulevat olemaan minulle hyödyllisiä työelämässä.	4,28
Koen kehittyneeni ammatillisesti Pafoksen ansiosta.	3,44

Selvästi vahvimmin tulenkantajat uskovat Pafoksen oppien tulevan jollakin tavalla olemaan hyödyllisiä heille työelämän puolella. Monet ovat hyödyntäneet Pafoksen oppeja tiimityöskentelytilanteissa ja jonkin verran myös johtamistilanteissa.

3.5.2. Yrittäjyys

Stipendiaateilta kysyttiin kyselyssä, ovatko he toimineet yrittäjinä ja uskovatko he lähtevänsä yrittäjiksi tulevaisuudessa.

Taulukko 1 Yrittäjyys

Nähdään, että yli kolmasosa stipendiaateista on toiminut tai toimii yrittäjänä. Ällistyttävän moni, 85 % vastaajista uskoo toimivansa joskus tulevaisuudessa yrittäjänä. Stipendiaattien suhtautuminen yrittäjyyteen on hyvin positiivista, ja se näkyi myös stipendiaattien meille kirjoittamissa teksteissä ja haastatteluissa.

"Se ajatusmaailma, mikä siellä oli, oli yrittäjyyttä tukeva. Mun mielestä." [Haastattelusta nro 5]

"Pafos on osaltaan auttanut uskaltamaan heittäytyä yrittäjyyteen rohkeasti ilman jatkuvaa pelkoa epäonnistumisesta, koska tiedän oppivani uskomattoman paljon ja tekeväni merkityksellistä työtä, vaikka itse yritys ei menestyisikään toivotulla tavalla." [Tekstistä nro 60]

"Olen rohkaistunut toteuttamaan jo lapsuudesta asti mukana kulkenutta yrittäjyyttäni perustamalla oman yrityksen. Seminaarilla on ollut vaikutus siihen, että olen uskaltanut lähteä tähän seikkailuun yksin, ilman liikeympäriä." [Tekstistä nro 35]

"Myös nekin Pafoksen käyneet ystävät, jotka tällä hetkellä eivät ole yrittäjiä, kyllähän ne yrittäjyydestä paljon puhuu. Tai ovat kiinnostuneita siitä." [Haastattelusta nro 5]

"Seminaarin jälkeen - mahdollisesti sen myötävaikuttaessa - olen perustanut kaksi yritystä siinä mielentilassa, että jos minä en tähän ryhdy niin ei kyllä kukaan muukaan. Jo ennen pieni lähtökitekani on pienentynyt entisestään." [Tekstistä nro 33]

Suoran yrittäjyysteeman lisäksi haastatteluista ja teksteistä huomataan yrittäjähenkistä asennoitumista elämään: epäonnistumisista yli pääsemistä, innokkuutta oman asian ajamiseen sekä kiinnostusta uusiin asioihin.

"Koen jalostuneeni ja jäsentyneeni huomattavasti ihmisenä, ja olen erittäin kiitollinen siitä että minussa on ollut tarvittava voima ja rohkeus olla luovuttamatta kesken kaiken. Jos jatko-opinnot ovat olleet henkinen kouluni niin yrittäjyys on ollut jo vuosia unelmani. Muutama vuosi sitten, jatko-opintojen lomassa, päätin lopulta lähteä viemään eteenpäin ideaa kyselytyökalusta laadullisen tutkimuksen tekoon. Sain idean maisterin lopputyötä tehdessäni ja se oli itänyt takarairossani siitä lähtien. Nyt olemme kehittäneet sovellusta reilun vuoden ajan, kehityksen ympärille on kokoontunut viiden hengen tiimi ja joukko asiasta innostuneita suomalaisia yrityksiä joilta olemme saaneet korvaamatonta palautetta kehityksen joka vaiheessa, ja tarkoituksemme on perustaa yritys tämän tuotteen ympärille tulevana syksynä. Olen oppinut tässä prosessissa joka ei edes tunnu työltä valtavasti, ja etenkin näin alkuvaiheessa jatkuvaa epävarmuudessa elämistä. Kehityksen eteenpäin vieminen on vaatinut ja vaatii edelleen määrätietoista työskentelyä ja samalla uskoa unelmien toteutumisen ihmeeseen." [Tekstistä nro 37]

"Vuonna 2008 minulta loppui rahoitus yliopistolla ja jouduin käytännössä muuttamaan Suomesta vastoin tahtoani, koska Suomessa ei yksinkertaisesti ollut koulutustani vastaavaa työtä. Se oli ensimmäinen suuri pettymys. Suunnitelma oli muutaman vuoden jälkeen hakea professuuria ja palata sitä myötä Suomeen. Kilpailu viroista oli kuitenkin niin kovaa että suuresta hakijajoukosta jäin sijalle 2. Se oli toinen, vielä suurempi pettymys. Tiesin, että mahdollisuuteni koskaan palata Suomeen heikkenivät hyvin pieniksi. Minun oli pakko luopua suuresta osasta asioita, haaveista, joihin olen tarrautunut, kuten esimerkiksi asua vanhempieni, veljeni ja kummilasteni lähetyvillä. 15 vuotta sitten nämä tapahtumat olisivat varmasti johtaneet suureen masennukseen. Nyt olen kuitenkin käyttänyt näistä tapahtumista saatuja impulsseja oman elämäni uudistamiseen ja parantamiseen." [Tekstistä nro 3]

"Elämässä tulee vastaan myös hetkiä, jolloin positiivisuutta ei ole aivan helppoa vaalia, ja niitä hetkiä varten on hyvä olla takataskussa erilaisia mielen työkaluja. Se työkalupakki täyttyi Pafoksen ansiosta runsaasti. Pafoksen jälkeen olen muun muassa kokenut yhden suuren ammatillisen epäonnistumisen. Uskon, että Pafoksella käynnistynyt pohdinta elämän merkityksellisyyksistä ja mahdollisuuksiin tarttumisesta auttoi käsittelemään epäoikeudenmukaisuuden ja pettymyksen tunteita. Pafoksen jälkeen olen menestynyt kuntavaaleissa ja tarttunut uusiin haasteisiin kunnallispolitiikassa. Se vaatii aika rutkasti halua ja kykyä ymmärtää erilaisia ihmisiä ja näkökulmia sekä kärsivällisyyttä ja vahvaa itsetuntoa silloin, kun tuntuu että omia kantoja ei syystä tai toisesta haluta ymmärtää. Tässäkin Pafos-seminaarilla istutetut ajatuksensiemenet ja niistä itäneet oivallukset ovat olleet avuksi" [Tekstistä nro 21]

4. Yhteenveto

Väittämä	Keskiarvo
Pafos käynnisti elämässäni prosessin, jolla uskon olevan kauaskantoisia seurauksia.	3,91
Koen eläväni jossakin suhteessa parempaa Pafoksen seurauksena.	3,94
Uskon, että Pafoksen kokemuksista on minulle vielä tästä eteenpäinkin hyötyä elämässä.	4,34

Kuten yllä olevat vastaukset väittämiin sekä tulenkantajien kirjoittamista teksteistä saatava kuva kertoo, Pafos nähdään yleisesti ihmistä kehittävänä kokemuksena. Pafoksen tarkempia vaikutuksia on vaikeaa määritellä, mikä nähdään esimerkiksi siitä, että ”yleisluontoiset” väittämät on arvostettu korkeammiksi kuin jotkin tarkemmat määritelmät Pafoksen vaikutuksesta. Ei ole helppoa määritellä, mitä on tehnyt elämässään eri tavalla Pafoksen vaikutuksesta. Selvää on kuitenkin, että suurin osa vastaajista kokee Pafoksen vaikuttaneen heidän elämäänsä jollakin tavalla.

”Olen aivan varma että ilman Pafosta elämäni olisi erilaista.” [Tekstistä nro 31]

”Pafos on kokemus, jota ei voi kuulla. Se pitää kokea.” [Tekstistä nro 31]

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että tulenkantaja-stipendiaateille menee pääsääntöisesti elämässään hyvin. Tulenkantajien kirjoittamista teksteistä havaitaan, että ihmiset ovat löytäneet oman paikkansa yhteiskunnassa ja he ovat onnellisia. Suuri osa stipendiaateista työskentelee tutkijoina, jatko-opiskelijoina, konsultteina tai yrittäjinä. Iso osa on vielä opiskelijoita. Monet työskentelevät jonkinlaisissa johtotehtävissä yritysmaailmassa.

Pafoksella on ollut vaikutusta stipendiaattien elämään. Useat vastaajat kertovat teksteissään Pafoksen olevan osa suurempaa kehitysprosessia. Joillakin yksittäisillä tulenkantajilla Pafos taas on ollut suorastaan elämää mullistava kokemus. Haastatteluista ja tarinoista selvisi, että monelle sellaiselle, joka on ollut elämässään jonkinlaisessa risteyskohdassa, Pafos on saattanut olla voimakkaampi kokemus kuin sellaiselle, jonka elämä on ollut tasaista. Myös sellaisille, jotka eivät ole aikaisemmin käyttäneet aikaa elämänsä perusteelliseen pohittamiseen, Pafos on ollut silmiä ja ajattelua avaava seminaari. Sellaisille, jotka ovat jo entuudestaan olleet hyvin reflektiivisiä, Pafos on antanut lähinnä uusia ystäviä ja työkaluja reflektion kehittämiseen.

Pafokselta on ihmisille jäänyt hyviä ystäviä, uudenlaista elämänsäntettä, itseluottamusta, pohdiskelevaa elämäntapaa ja intoa kehittää itseään. Vuorovaikutustaidot ovat saaneet päivitystä Pafoksen hyväksyvässä ilmapiirissä, ja myös joidenkin ihmisten parisuhteet ovat saaneet uudenlaista näkökulmaa seminaarista. Pafoksen ominaisuudet ihmisen kehittäjänä heijastuvat myös työelämän haasteisiin. Ihmissuhdetaidot, positiivinen ja rohkaiseva suhtautuminen muihin ja kuuntelutaito ovat olleet hyödyksi niin johtamistilanteissa kuin tiimityöskentelytilanteissakin. Ylipäätään Pafos on auttanut ihmisiä tekemään elämässään valintoja omien innostuksiansa mukaisesti – tämä on siivittänyt ihmiset viettämään onnellista elämää, mikä puolestaan on heijastunut niin työelämään kuin parisuhteeseenkin.

Kuten eräs haastateltu tiivistä hyvin; Pafokselta on varmasti tullut jonkinlaisia vaikutuksia. Niitä voisi ennemminkin kutsua siemeniksi. Kun elämässä tulee jonkinlainen vesisade tai auringonpaiste, näistä siemenistä jokin voi ruveta itämään. Mutta on vaikeaa tietää, onko kyseinen siemen tullut juuri Pafokselta.

Yksi vastaaja kirjoitti internetkyselyn Pafos-tekstiinsä seuraavan hyvän kiteytyksen siitä, mitä Pafos ihmiselle tekee:

”Pafos-seminaarin osallistujassa tapahtuu viikossa vuoden edestä henkistä kasvua, kypsymistä, maailmankatsomuksen kehittymistä, oman ajattelun kiteyttämistä ja selkeyttämistä, asennemuutoksia sekä innostumista ja kiinnostumista asioihin, joita ei aikaisemmin ole huomionnut. Periaatteessa siis samankaltaisia asioita, mitä ihmiselle tapahtuu kun hän kasvaa, aikuistuu ja kartuttaa elämäkokemusta. Erona on, että Pafos on tiivistettyjä intensiivisempi jakso ja sisällöltään hallitumpi, siten että osallistujien kokemus ohjautuu eri raiteelle, kuin minne arkielämän kokemukset johtaisivat. Toisin sanoen Pafos eroaa ”normaalista” elämäkokemuksesta siten, että suuntaus on vahvasti ylevämpi tavoitteiden suuntaan, kuten sivistys, inhimillisuus, rakkaus, innostus, onnellisuus, tukeminen, rinnalla olo, antaminen jne. Uskon, että näistä arvoista on hyötyä myös työelämässä ja suomalaisten hyvinvoinnissa.” [Tekstistä nro 51]

5. Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimus toteutettiin internetkyselynä ja haastatteluina. Suhteellisen tasaisen jakauman stipendiaattien osallistumisvuosien suhteen sekä korkean vastausprosentin myötä internetkyselyn vastauksia voidaan pitää luotettavina.

Stipendiaateille lähetettiin kyselyyn linkki sähköpostilla. Jotkin sähköpostit olivat vanhentuneet ja joidenkin stipendiaattien nimet olivat muuttuneet. Stipendiaattien jäljittäminen oli varsinaista salapoliisityötä. Sosiaalinen media oli suureksi avuksi stipendiaattien löytämisessä. Saattaa olla, että joltakin stipendiaatilta jäi sähköposti saamatta. Tällaiset tapaukset ovat kuitenkin laskettavissa luultavasti yhden käden sormilla.

Internetkysely mahdollisti myös negatiivisten Pafos-kokemusten jakamisen, jolloin internetkyselyn luotettavuus Pafoksen positiivisista ja negatiivisista vaikutuksista on luotettavampi kuin mitä haastatteluissa saimme selville. Haastatteluihin valittiin sellaisia henkilöitä, joilla oli erityisen hyviä kokemuksia Pafos-seminaarista. Tarkoituksena oli saada kyselyn avulla runko sille, mitä Pafos ihmisille on, ja syvähaastatteluiden avulla selvittää tarkempia perusteluita sille, miten Pafos ihmistä kehittää. Ihmisten näkemys Pafoksesta oli hyvin positiivinen. Toisaalta taas joku, jolla saattoi olla negatiivisia kokemuksia ei välttämättä halunnut vastata kyselyyn lainkaan.

Ihmisten on erittäin vaikeaa muistaa esimerkiksi 10 vuoden takaisen Pafoksen tapahtumia. Tämän takia esimerkiksi kyselyn väittämiin saattoi olla hankalaa vastata. Monet tulenkantajat ovat osallistuneet muihinkin Esan luentosarjoihin ja seminaareihin, jolloin voi olla vaikeaa hahmottaa, mikä oppi on tullut Pafokselta ja mikä jostakin muusta Esan luennoimasta tilaisuudesta.

6. Lopuksi

Pääsin ilokseni itse kokemaan Pafoksen tänä kesänä. Päällimmäisinä asioina Pafokselta minulle jäi mieleen seminaarin arvostava ja hyväksyvä ilmapiiri, hienot, oivaltavat keskustelut erilaisten ihmisten kanssa sekä rentoutunut ja stressitön olotila. Sain Pafoksella useita oivalluksia liittyen omaan itseeni. Sain uudenlaista voimaa ja uskoa omiin mielipiteisiini. Uskon, että Pafos-kokemuksestani on minulle rutkasti hyötyä niin työelämässä kuin yksityiselämässäkin. Pafos auttoi minua saamaan kiinni sisimmästäni.

Yksi vastannut tulenkantaja tiivistää kauniisti sen, miten itsekin uskon Pafos-seminaarin vaikuttaneen ja tulevan vaikuttamaan omaan elämään.

”Pafos laitto elämässäni liikkeelle lämpimän aallon, joka on kulkenut läpi koko maailmani, vuoroin heikentyen ja vuoroin vaimentuen. Tuo aalto on oman käyttäytymiseni myötä vaikuttanut oman elämäni lisäksi myös monien läheisten ja myös ventovieraiden elämään. Joidenkin ihmisten kohdalla aalto on resonoinut voimakkaasti, uusiutuen ja kasvattaen kokoaan. Toisten kohdalla aalto on vain kulkenut ohi, huuhdellen ehkä irtohiekat mukanaan. Jokaisessa kohtaamisessa tuo aalto on kuitenkin ollut mukana, kohottavana ja rikastavana katalyyttinä, joka on uskoakseni tehnyt kohtaamisista merkittävämpiä, kuin mitä ne muuten olisivat olleet.” [Tekstistä nro 53]

LIITTEET

Liite 1. Kyselyn tuloksia

Liite 2. Internet-kyselylomake

Liite 3. Haastattelukysymyksiä

	Vahvasti eri mieltä	Eri mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Samaa mieltä	Vahvasti samaa mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
Koen, että Pafoksen seurauksena olen ollut yritteliäämpi.	2	4	28	50	14	98	3,71
Olen hyödyntänyt Pafoksen anteja johtamistilanteessa.	2	6	20	49	21	98	3,83
Olen hyödyntänyt Pafoksen anteja tiimityöskentelytilanteissa.	1	2	14	54	27	98	4,06
Pohdin Pafoksen seurauksena omaa elämääni enemmän kuin ennen.	1	6	16	36	39	98	4,08
Pafoksella koetut asiat ovat olleet tai tulevat olemaan minulle hyödyllisiä työelämässä.	0	1	11	46	40	98	4,28
En pelkää vastoinkäymisiä yhtä paljon kuin ennen Pafosta.	2	12	36	36	12	98	3,45
Pafoksen ansiosta itseluottamukseni on vahvistunut.	0	11	24	41	22	98	3,76
Uskon, että Pafoksen kokemuksista on minulle vielä tästä eteenpäinkin hyötyä elämässä.	0	3	5	46	44	98	4,34
Pafos on tehnyt elämäkatsomuksestani positiivisemmän.	1	2	21	44	30	98	4,02
Pafos on ollut minulle voimaannuttava kokemus.	0	2	6	53	37	98	4,28
Koen kehittyneeni ammatillisesti Pafoksen ansiosta.	1	19	29	34	15	98	3,44
Pafos lisäsi minussa uudistavuushenkeä.	2	2	21	49	24	98	3,93
Pafos auttoi minua hahmottamaan paremmin kokonaisuuksia.	4	8	36	37	13	98	3,48
Olen avoimempi erilaisille tilanteille ja ihmisille Pafoksen myötä.	1	6	9	43	39	98	4,15
Pafokselle osallistuminen antoi minulle uusia näkökulmia.	0	2	2	49	45	98	4,4
Huomioin toisia ihmisiä paremmin Pafoksen seurauksena.	1	9	15	46	27	98	3,91
Koen eläväni jossain suhteessa parempaa elämää Pafoksen seurauksena.	2	4	20	44	28	98	3,94
Tartun helpommin elämässäni eteen tuleviin tilaisuuksiin Pafoksen ansiosta.	0	10	20	48	20	98	3,8
Sain Pafoksella jonkin keskeisen oivalluksen.	0	6	23	39	30	98	3,95
Pafos käynnisti elämässäni prosessin, jolla uskon olevan kauaskantoisia seurauksia.	2	5	22	40	29	98	3,91

Liite 2. Internet-kyselylomake

Kysely Tulenkantajat-alumneille

Pafos Tulenkantajat -seminaari täyttää tänä kesänä 10 vuotta. Juhlavuoden kunniaksi kartoitamme Tulenkantajat-stipendiaattien nykyistä elämäntilannetta ja mieleen jääneitä kokemuksia seminaariviikosta. Tutkimuksen tuloksista tehdään yhteenveto Teknologiateollisuuden 100-vuotissäätiölle, joka on aikanaan tukenut myös Sinun pääsyäsi Pafos-seminaarille.

1. Minä kesänä osallistuit ensimmäistä kertaa Pafos-seminaarille? *

-----

2. Jos olet osallistunut Pafos-seminaareihin myös myöhemmin, minä vuosina olet osallistunut?

-----

3. Kerro lyhyesti tämänhetkisestä elämäntilanteestasi. *

Esimerkiksi: Mitä teet työksesi? Opiskeletko? Toimitko aktiivisesti jonkin asian parissa?

-----

4. Toimin tällä hetkellä yrittäjänä/Olen toiminut urallani yrittäjänä: *

Kyllä

En

5. Uskoisin, että tulen vielä joskus toimimaan yrittäjänä. *

Kyllä

En

6. Seuraavilla väittämillä pyrimme selvittämään, miten olet kokenut Tulenkantajat-seminaarin ja Pafos-viikon kokonaisuudessaan. *

	Vahvasti eri mieltä	Eri mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Samaa mieltä	Vahvasti samaa mieltä
Koen, että Pafoksen seurauksena olen ollut yritteliäämpi.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyödyntänyt Pafoksen anteja johtamistilanteissa.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyödyntänyt Pafoksen anteja tiimityöskentelytilanteissa.	☐	☐	☐	☐	☐
Pohdin Pafoksen seurauksena omaa elämääni enemmän kuin ennen.	☐	☐	☐	☐	☐
Pafoksella koetut asiat ovat olleet tai tulevat olemaan minulle hyödyllisiä työelämässä.	☐	☐	☐	☐	☐
En pelkää vastoinkäymisiä yhtä paljon kuin ennen Pafosta.	☐	☐	☐	☐	☐
Pafoksen ansiosta itseluottamukseni on vahvistunut.	☐	☐	☐	☐	☐
Uskon, että Pafoksen kokemuksista on minulle vielä tästä eteenpäinkin hyötyä elämässä.	☐	☐	☐	☐	☐
Pafos on tehnyt elämäkatsomuksestani positiivisemmän.	☐	☐	☐	☐	☐
Pafos on ollut minulle voimaannuttava kokemus.	☐	☐	☐	☐	☐
Koen kehittyneeni ammatillisesti Pafoksen ansiosta.	☐	☐	☐	☐	☐
Pafos lisäsi minussa uudistavuushenkeä.	☐	☐	☐	☐	☐
Pafos auttoi minua hahmottamaan paremmin kokonaisuuksia.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen avoimempi erilaisille tilanteille ja ihmisille Pafoksen myötä.	☐	☐	☐	☐	☐
Pafokselle osallistuminen antoi minulle uusia näkökulmia.	☐	☐	☐	☐	☐
Huomioin toisia ihmisiä paremmin Pafoksen seurauksena.	☐	☐	☐	☐	☐

Koen eläväni jossain suhteessa parempaa elämää Pafoksen seurauksena.	☐	☐	☐	☐	☐
Tartun helpommin elämässäni eteen tuleviin tilaisuuksiin Pafoksen ansiosta.	☐	☐	☐	☐	☐
Sain Pafoksella jonkin keskeisen oivalluksen.	☐	☐	☐	☐	☐
Pafos käynnisti elämässäni prosessin, jolla uskon olevan kauaskantoisia seurauksia.	☐	☐	☐	☐	☐

7. Haluaisimme kovasti kuulla, millainen Sinun Pafos-kokemuksesi on ollut.

Kirjoittaisitko meille vapaamuotoisen tekstin aiheesta: Minun Pafos-kokemukseni

Voit pohtia tekstissäsi esimerkiksi seuraavia asioita:

- Mitä seikkoja minulle on päällimmäisenä jäänyt mieleen Pafos-seminaarista?
- Mitä elämässäni on tapahtunut seminaarin jälkeen?
- Minkälaisissa tilanteissa Pafoksen opeista on ollut minulle hyötyä elämässä ja työelämässä?
- Mikä vaikutus Pafoksella on ollut elämäni?

Kaikkien tarinansa kirjoittaneiden kesken arvotaan Esa Saarisen kirjoittamia kirjoja 5 kappaletta.

Arvottavat teokset:

Sartre: Pelon, inhon ja valinnan filosofia

Epäihmisen ääni

Jörn Donner

Erektio Albertinkadulla: Kansallis-filosofinen puheenvuoro

Imagologies: media philosophy

---

8. Annan luvan käyttää vastauksiani tutkimuksessa, jossa tutkitaan osallistujien kokemuksia ja oppimista Pafos-seminaareissa. *

Kyllä

En

9. Olisitko halukas osallistumaan lyhyehkoon haastatteluun? *

Mielelläni.

Ehkä.

En kiitos tällä kertaa.

10. Yhteystiedot arvontaa ja mahdollista haastattelua varten.

Nimi

Matkapuhelin

Sähköposti

Liite 3. Haastattelukysymyksiä

Kerro itsestäsi?

Mitä on jäänyt mieleen Pafoksesta päällimmäisenä?

Mitä teit iltaisin? Mitä muistat seminaariluennoista? Keitä kavereita on päällimmäisenä jäänyt mieleen? Jotain erityisiä tapahtumia tai keskusteluja?

Kenen kanssa vietit aikaasi Pafoksella?

Muistatko jotakin erityistä teemaa jota mietit Pafoksella?

Millainen fiilis Sinulla oli Pafoksella? Entäs muilla osallistujilla?

Huomasitko itsessäsi jotakin muutosta seminaarin aikana?

Oletko huomannut itsessäsi jotakin muutosta Pafoksen seurauksena?

Miten näet Pafoksen oman ajattelun kehittäjänä? Miten koet että Pafokselle osallistuvan tyyppin ajattelu kehittyi?

Huomaistko muissa osallistujissa Pafoksen aikana jotakin muutosta?

Saitko tutkia puolia jotka olivat jääneet sinulta vähän hämäräksi?

Koetko että valaistuit jollain uudella tavalla?

Minkälaisia ajatuksia pohdit Pafoksella?

Kuinka suureksi arvioisit taipumustasi pohtia asioita ilman tavoitetta lopputulemasta Pafoksen jälkeen? onko reflektiivisyys lisääntynyt? Miten sitten Pafoksella? Entäs muut ihmiset Pafoksella? Entäs verrattuna tyyppeihin jotka eivät ole olleet Pafoksella?

Kenen sinun mielestäsi pitäisi osallistua Pafokselle? Miksi?

Onko Pafos vaikuttanut ajatteluusi siitä miten etenet elämässäsi?

Mikä vaikutus Pafoksella on ollut sinun elämääsi?

Onko Pafoksen kokemuksista ollut jollakin tavalla hyötyä elämässä ja työelämässä?

Onko sinulle jäänyt mieleen jotain erityistä oivallusta seminaarilta?

Mitä voisit kysyä seuraavilta haastateltavilta?